

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"ב ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 809

מסכת יבמות נ' - נ"ו ♦ עדויות ז', ב' - ז', ז'

בס"ד, א' כסלו תשע"ה

השבוע בגליון

- ♦ מגורים בבית הורי האשה
- ♦ החותן החפץ להרזות
- ♦ כתיבת גט לפני הקידושין
- ♦ דייני העיר ימונו כשליחי הבעל לגרש
- ♦ לקנות חפץ בלא משים

- ♦ מניין שאפשר לגרש את האשה לטובתה?
- ♦ כיצד תתכן אשה גרושה לבעלה בלבד?

- ♦ תפילה בציבור - חובה?
- ♦ יש להחמיר ולטרוח אחר תפילה בציבור
- ♦ שמונה סיבות על חשיבות תפילה בציבור
- ♦ פרשת הגט מוינא
- ♦ הסמ"ע והחכמת מנוח מסדרים גט

דבר העורך

הירושה

"אתה בחרתנו מכל העמים".

"בחרתנו"? הן ידוע כי הקב"ה סבב עם התורה מאומה לאומה, הציע להם ליטלנה ולאמצה. ישמעאלים לא חפצו בה, כי אהבת ההרג ניצחה, אומה אומה ותאוותיה, בעטיין הפסידה מתנת עולם. מדוע, איפוא, "אתה בחרתנו"?

★ ★ ★

קרקע צחיחה, יבשה ושוממה נגלתה לעינינו.

הוא ציפה להתקל בשרידים משנים עברו: מחרשה נושנה שנסדקה באמצע המאמץ; מערכת שיניים של בעל חיים שכשל ומת באחת תוך כדי חרישה; תלליות של אמות מים להשקיה; יסודות של אסם; משהוא שיעיד כי אי פעם מצא בן אנוש תועלת בחלקת האדמה הזו.

כלום.

הממצא המרשים היחיד שיכולה היתה הקרקע להשתבח בו היה גדלה הבלתי נתפס. היא השתרעה על פני מרחבים אדירים, מקצה האופק ועד קצהו. לא היה סימן לגבולותיה.

הוא הגיע הנה בגפו, בצוואת אביו, רכוב על גבי סוסו. לפני שבועות ארוכים יצא אל המסע, שתחילתו דרך ערים, עיירות ומקומות ישוב. לקראת הסוף כבר התקדם עם סוסו במרחבים מעבר לכל מקום ישוב אדם או סימן חיים. ארץ ציה ושוממה.

◀

דף מט/ב הא בצבור

תפילה בציבור - חובה?

"שתדל כל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור". כך פוסק השולחן ערוך (או"ח סימן צ' סעיף ט'). מלשונו משמע, לכאורה, כי ראוי להשתדל להתפלל בציבור, אך אין חובה בדבר. במאמר הבא נברר האם אכן כך פני הדברים.

גמרתנו מקשה סתירה בין הפוסקים. מחד נאמר (דברים ד/ז), "כי מי גוי גדול... כה' אלוקיני בכל קראנו אליו", היינו: תפילתנו נשמעת לעולם. מאידך נאמר (ישעיהו נה/ו) "דַרְשׁוּ ה' בְּהַמְצֵאוֹ קְרָאָהוּ בְהִיטוֹ קְרוֹב", משמע, כי לא לעולם התפילה נשמעת. הגמרא מתרצת, כי תפילה בציבור נשמעת לעולם, ותפילת יחיד נשמעת רק בעשרת ימי תשובה.

הפוסקים מעידים, איפוא, כי קיימת מעלה לתפילה בציבור. השאלה אותה יש לברר היא, אם חכמים קבעו את התפילה בציבור כחובה, או שמא נותרה תפילה בציבור כדבר מעולה וראוי אך אינו מחוייב.

אחרונים אחדים (עמק ברכה, ברכות קריאת שמע א', עמוד ז', וכן בספר כרך של רומי מהר"מ חזן) נוקטים בשיטה מחודשת, כי חכמים לא חייבו להתפלל בציבור. את דבריהם הם מוכיחים מן המובא במסכת ברכות (ז/ב): אמר רב יצחק לרב נחמן, מדוע לא בא כבודו להתפלל בבית הכנסת? אמר לו: תשוש הייתי (רש"י). אמר לו: היה עליך לאסוף עשרה ולהתפלל! השיבו: הדבר כרוך בטרחה. הרי לנו, כי אין חובה להתפלל בציבור.

הליכה למרחק ארבעה מיל לתפילה בציבור: ברם, דעה יחידנית זו לא התקבלה וכל הפוסקים מורים כי התפילה בציבור היא מצווה וחובה. ראייה לדבר מביא הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה או"ח חלק ב' סימן כ"ז) מן הנפסק בשולחן ערוך (או"ח סימן צ' סעיף ט"ז) כי כדי להתפלל במניין חובה ללכת עד מרחק ארבעה מיל. לו לא היתה חובה להתפלל בציבור, כיצד אפשר לחייב אדם להלך ארבעה מיל כדי להתפלל בציבור?!

יש להחמיר ולטרוח אחר תפילה בציבור: אמת, אמנם התפילה בציבור היא מצווה וחובה, אך אם קיומה כרוך בטרחה גדולה פעמים שאין חובה לטרוח עד כדי כך, כפי שמצאנו במצוות אחרות שחז"ל קבעו גדרים עד מתי מגיע חיובו של אדם לקיים מצווה. האגרות משה מציין, כי לא כל פעולה הנדמית כטרחה ראוייה לדחות מפניה תפילה בציבור, ולפיכך כתב השולחן ערוך (או"ח סימן צ' סעיף ט'): "שתדל אדם להתפלל בבית הכנסת עם הציבור". כלומר, יחמיר על עצמו להתפלל בציבור גם אם הדבר כרוך בטרחה, כי כדי להכריע שמדובר בטרחה גדולה צריך לדון "בכובד ראש".

"גדולה ממצוות עשה של תורה": בעל שולחן ערוך הרב (שם סימן י"ז) כותב, כי "לא ישכים אדם לילך לדבר הרשות מעיר שמתפללים שם כעשרה... שתפילת הציבור, אף על פי שהוא מצווה מדבריהם, היא גדולה ממצוות עשה של תורה, הואיל ומקדשים בה השם ברבים, שהרי מותר לעבור על מצוות עשה של תורה לשחרר עבדו, כדי להשלימו לעשרה". גם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל הורה (הליכות שלמה פרק ה' הלכה ד), כי אין לנסוע למקום שידוע כי אין בו מניין, כי אם לצורך פרנסה או מצווה.

צעילוי נשמת

הר"ר **צבי ז"ל**
ב"ר אשר זעליג ז"ל
נלב' ע"ב' בכסלו
תנצב"ה

הונצח ע"י ידידו בני המשפחה שיחי

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרון ברמן ז"ל**
ב"ר יעקב הלוי ז"ל
נלב' ע"ה' בכסלו תשמ"ג
תנצב"ה

הונצח ע"י ידידו
מר **יעקב ז'ק** (ברמן ומשפ' שיחי

צעילוי נשמת

הר"ר **דב פרשן ז"ל**
ב"ר אברהם ז"ל
נלב' ע"ש"ק' ב' בכסלו תשנ"ט
תנצב"ה

הונצח ע"י ידידו
הר"ר **שמחה רשף** ומשפחתו שיחי - גבעתיים



שמונה סיבות על חשיבות תפילה בציבור: ראוי לציין כי מלבד עצם החיוב מדרבנן להתפלל בציבור, מונה החפץ חיים (בסוף ספרו שמירת הלשון) שמונה סיבות על חשיבות תפילה בציבור: **א.** יש חיוב גדול בזה שאפילו ד' מילין צריך לילך לזה. **ב.** שכר הליכה. **ג.** גורם לאריכות ימים. **ה.** שזה עת רצון שתפילתו מתקבלת. **ו.** מניין האמנים שזוכה לומר, פותחים שערי גן עדן. **ז.** קדיש, קדושה, ברכו ואמן יהא שמיה רבא יש רק במניין. **ח.** קריאת התורה.

דף נב/א ואשה גרושה מאישה

פרשת הגט מוינא

אחת הפרשיות שהסעירו את הגולה והתערבו בה כל גדולי אותו הדור, היא פרשת הגט מוינא. **גט כדי להמנע מחליצה:** היה זה לפני כארבע מאות שנים. בעל צעיר, בן שש עשרה שנה בלבד, חלה ושכב על ערש דוי. סופו נראה קרוב לעין, ובני המשפחה חששו, כי במותו אלמנתו תזדקק לחליצה ולפיכך השיאוהו לתת גט לאשתו.

הסמ"ע והחכמת מנוח מסדרים גט: בתקופת התלמוד התקין שמואל, כי במקרים מסוג זה, הבעל יתן לאשתו גט תוך התנייה, כי אם יקום מחליו הגט לא יחול. ברם, בתקופת הראשונים חדלו מנוהג זה, כדברי רבי יחיאל מפריז (מונא במרדכי, גיטין אות תכ"ג), לפי שיש לדקדק הרבה בנוסח התנאי ועלולים לבוא לידי מכשול. כדי שיאות הבעל לתת גט, תקנו חרמות וקנסות להבטיח את נישואיהם בשנית אם יקום הבעל ממחלתו. שכנעו, איפוא, את הבעל, כי לא יגור מפני הבאות, לפי שאם יקום ממחלתו ודאי תשוב אליו אשתו כדי שלא יוטלו עליה חרמות וקנסות [בפועל לא קנסו ולא החרמו]. מסדרי הגט היו שניים מגדולי הדור, בעל הסמ"ע והחכמת מנוח.

האשה ממאנת: סופו של מעשה הבעל החלים וקם על רגליו אך האשה מיאנה לשוב ולהנשא לו, ובין גדולי הדור התגלעה מחלוקת חריפה, כאשר הכל ניצבים מעבר אחד ומולם המהר"ם מלובלין ורבי מרדכי יפה, בעל הלבוש.

המהר"ם מלובלין ובעל הלבוש טענו כי האשה אינה רשאית להנשא לאחר, לפי שהיא עדיין אשת איש, ועליהם נחלקו כל גדולי הדור, בהם הסמ"ע, המהרש"א, המשאת בנימין ועוד. עד כדי כך עלו הדברים על סדר היום הציבורי, שבישיבות "ועד ארבע ארצות" שהתקיימו בשנים שע"א-שע"ב, הוקדשו לכך דיוני גדולי הדור.

במאמרנו נתמקד בחידושו הגדול של בעל הלבוש, בו הוא פורש את משנתו הסדורה על אודות גירושין, ולאורו הסיק את שהסיק (ראה שו"ת מהר"ם לובלין סימן קכ"ג).

מניין שאפשר לגרש את האשה לטובתה? מזה שנים רבות, כותב הלבוש, תמהתי תמיהה רבתי: בכל מקרי הגירושין המובאים בתורה, מצאנו כי אדם מגרש את אשתו אם מפני שהיא אסורה לו - "כי מצא בה ערות דבר" (דברים כד/א), או מפני שאינו חפץ בה - "לא תמצא חן בעיניו" (שם). מניין המקור לכך שהמגרש את אשתו מפני שחפץ בטובתה, "גט מאהבה", כלשונו - חלים הגירושין?

גדולה עד מאד היתה התמיהה בעיניו, והוא נשא ונתן בה עם חבריו אך לא שמע יישוב המניח את הדעת, עד שמצא מקור לגירושין מסוג זה, כלהלן.

ציוותה תורה על הכהנים לבל ישאו אשה גרושה (ויקרא כא/ז): "וְאִשָּׁה גְרוּשָׁה מֵאִישָׁה לֹא יִקְחוּ". גמרתנו מביאה ברייתא הדורשת מפסוק זה, כי אפילו אשה שגירושיה חלו כלפי בעלה בלבד כבר נאסרה לכהונה. כלומר, אשה שקיבלה גט מבעלה שמחמתו נתגרשה מבעלה אך עדיין אינה רשאית להנשא לאחרים, ואחר כך מת בעל זה, אין היא מוגדרת כאלמנה, הרשאית להנשא לכהנים, אלא היא גרושה.

כיצד תתכן אשה גרושה לבעלה בלבד? ובכן, רש"י מפרש שכך התנה הבעל בעת הגירושין: "הרי את מגורשת ממני ואי את מותרת לכל אדם". הלבוש טוען, כי אפשרות זו תיתכן ביגט מאהבה בלבד. כלומר, המגרש את אשתו מפני שחפץ בטובתה [כגון, כדי שלא תזדקק לחליצה]. אין אלה גירושין רגילים המתירים אותה להנשא לאחרים, אלא הם ניתקו את הקשר ביניהם אך לא התירוה לאחרים. בגירושין רגילים, מסביר הלבוש, לא אפשרה התורה לבעל לגרש את אשתו ובד בבד לאסרה על אחרים, דרכיה דרכי נועם, אך בגירושין הבאים מתוך דאגה לאשה, סללה התורה דרך גירושין מיוחדת כדי לאפשר לבעל להיטיב עם אשתו, אם ימות, ומאידיך לא לנתק ביניהם את הקשר לחלוטין, כי אינה רשאית להנשא לאחר כי אם לו.

כיצד יתכנו גירושין 'חלקיים' שכאלה? מה הגיון וסברה בהם? על כך נעמוד במסכת גיטין אי"ה. מכל מקום, הלבוש הורה, כי לדעתו אשת הבחור הצעיר שהחלים אינה יכולה להנשא לאחר כי מלכתחילה לא הותר לה זאת בעת הגירושין.

כאמור, חידושו לא התקבל כלל על דעת הפוסקים (עיי' שו"ת נודע ביהודה תניינא אהע"ז סימן קכ"ט ומשנת חכמים סימן ו' ומנחת חינוך מצווה תקע"ט), וכבר תלמידו הבאר שבע בספרו צידה לדרך (פרשת אמור) כתב "אחר אלף מחילות", שאין לומר כדבריו מטעמים רבים.

דף נב/א ועל חתנא דדאיר בבי תמוה

מגורים בבית הורי האשה

סוגייתנו מונה דברים אחדים שרב היה מלקה את העובר עליהם, ביניהם חתן המתגורר בבית חמיו. יש מן הראשונים שפירשו כי הכוונה לחתן, לפני הנישואין, שאינו רשאי לגור בבית חמיו, עם

בעודו מתמקם על חביליו לקראת הלילה, עלתה וצפה במחשבתו דמותו של אביו הזקן, עת קראו אליו, בנו חביבו, הפקיד בידיו מפת דרכים והורה לו להגיע אל 'המקום ההוא'. בעודו מורה באצבעו הגרומה על המפה. תכיר את השטח וכשתחזור - נדבר.

ונה הוא כאן, בלב הישמון, והפליאה מכרסמת בו עד עצם.

אביו עתיר נכסים. שדות מוריקים, כרמים מניבים, אלפי בעלי חיים ועסקים שונים, היו מנת חלקו של אביו. לאחר נדודי שינה עד עלות השחר גמר אומר בנפשו, כי הוא מוכן לתת שליש מירושתו כדי לדעת כאן ועכשיו, על מה ולמה שיגרו אביו המדברה.

בבואו אל בית אביו נפתרה התעלומה.

האב הישיש פרס בפניו את משנתו. שנים ארוכות עמלתי לבסס את נכסי ואת עשרי, ובנים לרוב גידלתי בטיחה, אך הללו היו לי למגינת לב. רק אתה, בני האחד, הלכת בדרך שהתוותי לך, לשביעות רצוני. הקרקע בה שירת, טומנת בחובה אוצרות זהב הגלומים בה. רק לחפור. עשירות שאין לה גבולות מובטחת למי שיקים בה אתרי חפירה וישלה מתוכה את טובה. עשירות לו ולזרעו ולזרע זרעו, דורות רבים. חפץ אני, לאט האב באזני בנו, כי רק אתה תזכה במכרה הזהב. רק בפניך חשפתי את סודותיה של הארץ הטובה, לך אגלה את רזי המקצוע, את מסתורי האדמה ואת השיטות המיוחדות להצלחה.

חלף זמן מה והאב הלך בדרך כל בשר.

כל נכסיו הועברו לכל בניו, והם ערכו ביניהם חלוקה מוסכמת. פלוני יטול טירה פלונית, אחר יטול חלקת כרמים וכה היו 'סוחרים' ביניהם בנכסים השונים, וביניהם הגיעו בביטול אל חלקת האדמה הצחיחה, השוממה מאין יושב, ולא נמצא ביניהם מי אשר יאות לקבלה תחת אחריותו, למעט הבן היקר שזכה בה כך, בלא ויכוח ומיקוח.

★ ★ ★

בעיניים אלו ראה החתם סופר זצ"ל את זכותנו הנפלאה בקבלת התורה מאת הקב"ה. מכרה זהב שאין כדוגמתו, שעניים גשמיות בלתי מזוככות, מושפלות ארצה ומתמקדות בהבלים, אינן זוכות להבחין בזיווה ובניצוצות ההוד וההדר הקורנים ממנה ומקרינים על העוסקים בה.

אם היו הגויים יודעים באמת ובתמים על טיבה של התורה, היו זועקים "נעשה ונשמע". אך לא היו ראויים לכך ולפיכך לא ידעו ולא רצו. רק עם ישראל, לאחר כור ההיתוך במצרים, נזדכך והיה ראוי לקבלה.

"אתה בחרתנו מכל העמים. אהבת אותנו ורצית בנו".

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך



פנינים

דף נב/א ומאן דפקיר שליחא דרבנן

השמש - שליחא דרבנן

בבית אחד הקדמונים, מהר"ם סגל, שהיה בדור רבותיו של המהרי"ל, אירע כי אחד מתלמידיו כעס על שמש הישיבה שהיה "משרת לבחורים", ו"זרק בחרונו קערה לראשו".
מהר"ם סגל פסק מיד כי הבחור מוחרם, שכן השמש הוא שלוחא דרבנן והמצערו מוטל בחרם!... (מהרי"ל, סוף הספר).

דף נד/א מלהקים לאחיו שם

'זכר שמו'

מעשה באדם אחד ששוחח עם הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, ובתוך דבריו הזכיר הלה שם של רשע והפטיר אחר הזכרת שמו: "ימח שמו וזכרו".
אמר לו רבי יוסף חיים:

הלא הנך חולק על דברי הפוסקים; אף שנחלקו הראשונים, מכל מקום להלכה גם מומר זקוק לייבום, כדי שיוקם שמו ולא ימחה מישאל. ואתה הנך אומר 'ימח שמו'...

דף נה/ב בשפחה חרופה

מצבת שפחה חרופה

מזמן התלמוד

בליקוטים שבסוף ספר מהרי"ל מסופר על אודות מצבה שנמצאה משל "שפחה חרופה": "אמר (מהרי"ל) שפעם אחת בימיו מצאו מצבה אחת

ארוסתו, כדי להרחיק מן האיסור (תוספות ר"י הזקן ושיטה לא נודע למי קידושין יב/ב). אולם, שאר הראשונים מבארים כי מדובר גם לאחר הנישואין, ורש"י (שם) מבאר כי טעם האיסור הוא מפני חשש שיתייחד עם חמותו. הרמב"ם פוסק איסור זה להלכה (הלכות איסורי ביאה פרק כ"א הלכה ט"ו): "שאסרו חכמים על האיש שידור בבית חמיו שזו עזות פנים היא".

בפועל, במשך הדורות רבים נהגו לגור בבית חמיהם. עד לא מכבר רווח המנהג להושיב את החתנים ל"קעסט", בו זכו לאכילה, שתיה ולינה בבית החותן, שנים מספר אחר החתונה, כדי לאפשר לחתן הצעיר לשקוד על תלמודו באין מפריע.

כבר בזמנם של בעלי התוספות לא נזהרו בהלכה זו, ובעלי התוספות בסוגייתנו מבארים, כי לא נפסקה כך הלכה, בניגוד לדעת הרמב"ם, אלא כמבואר בסוף הסוגייה בשם בני הירדעא, כי רב לא אסר על מגורים בבית החותן. זאת, ועוד: כותבים בעלי התוספות, רב אסר מגורים משותפים היכן שיש לחוש שמלכתחילה עשו כך מתוך קלות ראש ועלולים לבוא לידי איסור. ברם, היכן שדרים מתוך שיש בכך טובת הנאה כלכלית לבני הזוג הצעיר, חסכון בשכירות וכדומה, אין כל חשש ואיסור.

החותן החפץ להרזות: בספר חינוך וחיסודא (חלק ב' עמוד ר"כ ציונים מדיני חתן אות ו') כותב, כי לשיטת הראשונים שהאיסור לגור בבית חמיו אינו מפני חשש לחטא, טעם הדבר הוא כדי למנוע אי נעימות מן החותן, שפעמים זה חפץ לאכול מאכלים טובים ומשובחים, לשתות יין ושכר במידה הגונה ואינו חפץ שישבו בביתו לאורך ימים ויחזו במעשיו. או אפשר שהוא רוצה "להצטמק", להרזות, בלא שיעקבו אחרי כל צעד ושעל שלו.

לאור הדברים הללו, הוא כותב, כי על טעמים של בעלי התוספות יש להוסיף, כי יתכן שמחמת מצוקות הגלות ויוקר המחיה, לא היה איסור בדבר, כי הכל חפצו לדור יחד, הן מפני חסכון, וכדי שלא יבואו הזוג הצעיר למריבה על רקע מחסור כלכלי וכן ישמרו המבוגרים על הצעירים מפחד הנכרים ועוד כהנה וכהנה [עיי"ש שכתב, כי יתכן שזו כוונת דברי התוספות].

דף נב/א-ב כתוב גט לארוסתו

כתיבת גט לפני הקידושין

לפני כמאה שנה שיגרו ראשי קהילת אלג'יר מכתב אל חכמי ירושלים ובו שטחו בעיה חמורה שאימה להרס בכרם ישראל. על פי חוקי המדינה, חוייבו בני זוג מתגרשים לעבור הליך גירושין רשמי גם בערכאות. היו בעלים שפטרו עצמם בגירושין בפני פקיד מדינה והסתפקו בכך בלא מתן גט על פי דין תורה. המצב החמור בו נשים שלא התגרשו ראו עצמן כמגורשות הרשאיות להנשא, דרש פתרון מידי.

דייני העיר ימונו כשליחי הבעל לגרש: אחד מחכמי ירושלים, רבי בן ציון אלקלעי, מחברם של ספרים אחדים ומחכמי ישיבת בית אל, חיבר בתגובה "קונטרס תקנת עגונות", בו הוא הוגה רעיון מהפכני, לפיו הבעיה תיפתר עוד בטרם נישואי בני הזוג! לפני הקידושין ימנה הבעל את דייני העיר כשליחיו לכתוב גט לאשתו. אם וכאשר יתעורר מצב שהדיינים יראו לנכון לממש את שליחותם, הם יעניקו גט כריתות לאשה והיא תגורש מבעלה כדת וכדין.

סביב הרעיון הפשוט, לכאורה, נכרכו שאלות חמורות, שקעקעוהו מן היסוד.

בגמרתנו מבואר, כי אדם אינו יכול להורות לסופר לכתוב גט כריתות עבור אשה שעדיין לא קידש. רש"י מבאר את הטעם: "הואיל כשנכתב לא היה ראוי לגירושין". הרמב"ם (הלכות גירושין פרק ג' הלכה ו') כותב, כי הגט אינו מועיל מפני שלא נכתב "לשמה". אי אפשר לכתוב גט לשם אשה שעדיין אינה אשתו. לפי שיטתם, אמנם יתכן שאין מניעה שהבעל ימנה שליח לכתוב את הגט לאחר הקידושין.

דבר שלא בא לעולם: ברם, ראשונים אחרים סוברים כי גמרתנו אומרת שאין הבעל יכול להורות לסופר לכתוב גט לפני הקידושין, מפני שהוא "דבר שלא בא לעולם". כלומר: אי אפשר למנות שליח לביצוע פעולה שהמשלח אינו יכול לבצעה בעת המינוי, והרי בעת מינוי השליח אין הבעל יכול לגרש אשה שלא קידש (תוספות ורא"ש כאן, ותורת גיטין סימן קל"ב סעיף ב' ושו"ת חתם סופר אהע"ז חלק א' סימן י"א). נמצא, לכאורה, שהצעתו של רבי בן ציון אינה הולמת את כל שיטות הראשונים ואינה להלכה. אולם, רבי בן ציון ניסה לחדש, כי באופן זה מודים כל הראשונים שאין חיסרון במינוי השליחות לפני הקידושין [עיי"ש פרטי נימוקיו], אך דבריו לא התקבלו. סוף דבר, לאחר משא ומתן עם גדולי ישראל, שינה רבי בן ציון מהצעתו המקורית והציע כי הבעל יקדש את האשה תוך התנייה, כי קידושין אלה יחולו בתנאי שמיד לאחריהם ימנה שליח לכתוב גט. או-אז בא הכל על מקומו בשלום. אם ימנה שליח - מה טוב. אם לא ימנה שליח - יתברר שמעולם לא קידשה...

בפועל לא מומשה הצעתו, הן מפני בעיות הלכתיות שלא נמצא להן פתרון הולם והן מפני שגדולי ישראל חששו לשנות את סדר הקידושין הנהוג בישראל מקדמת דנא, מחשש לפרצות בענייני אישות [ראה בהרחבה בישורון ט'].

דף נב/ב כעודר בנכסי הגר

לקנות חפץ בלא משימ

כידוע, הלכות קניינים פרושים בפרוטרוט בשלש הבבות שבסדר נזיקין. ברם, דין אחד, יסודי וחשוב, נתפרש דווקא במסכתנו, וממנו יסוד ופינה לעניינים בסיסיים בדיני קניינים.

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה,
24 שעות ביממה
מתחברים לשיעור
המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה



פעמים שאדם עושה מעשה קניין בלא דעת, הקנה בכך את החפץ? גמרתנו אומרת, כי לא קנה מאומה והיא ממחישה זאת באדם העורך בשדה הפקר מתוך מחשבה מוטעית ששלו הוא, לא קנאו, אף על פי שפעולת עדירה בשדה [העומד לחרישה - עיין בבא בתרא נד/א] היא מעשה קניין, אך הואיל ולא התכוון לזכות בשדה, לא עשה ולא כלום. כלומר, אין די בעשיית מעשה קניין בלא מחשבה כי באמצעותו הממון יועבר לבעלותו.

גמרתנו מתייחסת לחפץ הפקר בלבד.

ומה בדבר חפץ שאינו הפקר, חפץ השייך לאדם אחר?

וכגון, ראובן משך לתומו את פרת חבירו, כדי להובילה אל הרפת. משיכת חפץ מהווה מעשה קניין. באותה שעה החליט בעל הפרה להקנותה לראובן, הקנה ראובן את הפרה מפני שבאותה שעה משך בה? הדעת נותנת, לכאורה, כי כשם שהמושך חפץ הפקר בלא מחשבה וכוונה להעבירו לבעלותו - לא עשה ולא כלום, כך גם דינו של המושך חפץ של חבירו. ברם, הראב"ד מוכיח (מבבא בתרא מא/א, עיי"ש נימוקי יוסף ועוד), כי מאחר שבדעתו של בעל החפץ להקנותו, הרי "דעת אחרת מקנה", כלומר, מצטרף מעשה המשיכה של ראובן עם כוונת ההקנאה של שמעון וראובן קונה את הבהמה. ברם, קיימת הגבלה לאפשרות קנייה זו, שלאורה גם נבין כיצד אכן יתכן שאדם יקנה חפץ במעשה שהוא עצמו אינו מתכוון כלל שיקנה עבורו.

בעל הקילות יעקב (בבא בתרא סימן כ"ז) מבהיר, כי ראובן קונה את הפרה במשיכתו רק אם הוא סבור לתומו כי שלו היא, אך אם הוא סבור כי היא שייכת לשמעון, ימושך ראובן את הפרה מקצה העולם ועד קצהו, ויכוון שמעון להקנותה לו בכל יחוד וכוונה שבעולם - לא יועיל הדבר.

מה טעם? ובכן, כאן אנו חודרים לשורש מהותו של מעשה קניין: הוראת בעלות. באמצעות משיכת חפץ, למשל, מורה הקונה את בעלותו על החפץ ובכך הוא קונהו. מעתה, כאשר ראובן מושך את הפרה מתוך מחשבה שהיא שלו, הרי משיכת הפרה, מבחינתו, היא משיכת בעלים, הוא מושך אותה מפני שהוא בעליה. אכן, אינו מתכוון לקנותה במשיכה זו, שהרי הוא סבור שהיא שלו מאז ומעולם, אך לפנינו מעשה משיכה הנובע ממחשבת בעלות. למעשה שכזה יכולה להצטרף כוונת שמעון, בעליה האמיתיים של הפרה. מחשבת ההקנאה של שמעון חוברת אל מעשה הקניין של ראובן וכך עוברת הפרה לבעלותו של ראובן. ברם, כאשר ראובן מושך את הפרה מתוך ידיעת האמת, כי של שמעון היא, משיכתו בפרה אינה מעשה בעל חשיבות כל שהיא, ומה תועיל מחשבתו של שמעון אם ראובן אינו חושב שהפרה שלו, ואינו עושה מאומה מתוך מחשבה ששלו היא... (עיי"ש ראיתיו לכך, וע"ע בקצות החושן שם שאין הדברים מוסכמים, ובמה שצויין ע"ד במלואי חושן).

בקברות מגנצה, והיה כתוב בה שפחה חרופה. והיה הפרט (התאריך) מיום הקמתה עד אותו יום אחד עשרה מאות שנה (אלף ומאה שנים). מכל זה נשמע שק"ק מגנצה היתה קהילה חשובה מכמה וכמה שנים".

צעילוי נשמת

הר"ר שמואל בצלאל עלפער ז"ל

ב"ר ישראל יצחק שו"ב הלפרין ז"ל
נלב"ע ה' בכסלו תשמ"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחת המלסדורף שיחיו



לעילוי נשמת

הר"ר אריה לייב יעקובסון ז"ל
ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע ל' בחשוון תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו
הר"ר אשר ולאה צינגלאוב שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת

הר"ר משה לוי ז"ל
ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ט' בכסלו תשל"ב
ומרת שרה לוי ע"ה
ב"ר יהודה ז"ל נלב"ע כ"ט בחשוון תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר
בכל יום משנה אחת
הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות חינם!

חייג עכשיו:

1-700-500-151

או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

